

**Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση**
Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Αθήνα: 15/02/2021

9^ο ΔΕΛΤΙΟ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ:
**«Κάλυψη εξειδικευμένων αναγκών διαβίωσης, φροντίδας και υποστήριξης των
ατόμων με αναπηρία ή/και χρόνια πάθηση»**

ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ ΘΕΜΑΤΩΝ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ

Το Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας της Εθνικής Συνομοσπονδίας Ατόμων με Αναπηρία (Ε.Σ.Α.μεΑ.), εφεξής «Παρατηρητήριο» με αντικείμενο την επιστημονική καταγραφή, τη μελέτη και την έρευνα σε θέματα αναπηρίας, στοχεύει στο να καθιερωθεί ως βασική πηγή πληροφόρησης για τις εξελίξεις στο πεδίο της αναπηρίας. Συγκεντρώνοντας και αναλύοντας δεδομένα και πληροφόρηση από εγχώριες και διεθνείς πηγές, το Παρατηρητήριο συμβάλλει στην παρακολούθηση, στην προστασία και στην προώθηση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και των οικογενειών τους.

Βασικός πυλώνας στη δραστηριότητα του Παρατηρητηρίου, αποτελεί η συγκέντρωση και η ανάλυση στατιστικών δεδομένων σε βασικούς τομείς που αφορούν στις συνθήκες διαβίωσης και στα εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις ως προς την άσκηση των δικαιωμάτων τους.

Επιπρόσθετα, το «Παρατηρητήριο», καλείται να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη των εθνικών στατιστικών για την αναπηρία. Με τον νόμο ν.4488/2017, το Παρατηρητήριο της Ε.Σ.Α.μεΑ. θεσμοθετείται ως ο βασικός συνομιλητής της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής και των λοιπών φορέων του Ελληνικού Στατιστικού Συστήματος αναφορικά με την υποχρέωσή τους να αναπτύσσουν, να παράγουν και να διαδίδουν επίσημες στατιστικές για τα άτομα με αναπηρία. Ειδικότερα, προβλέπεται ότι για τους σκοπούς του σχεδιασμού των ως άνω στατιστικών και της διάχυσης των παραγόμενων δεδομένων, οι αρμόδιοι φορείς τελούν σε διαβούλευση με το Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας της Εθνικής Συνομοσπονδίας Ατόμων με Αναπηρία (Ε.Σ.Α.μεΑ.).

Στο πλαίσιο υλοποίησης της Δράσης 1.2 (Π.Ε.2) του Υποέργου 1 της Πράξης «Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας» που υλοποιεί η Ε.Σ.Α.μεΑ. στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» με τη συγχρηματοδότηση του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ) και εθνικών πόρων, το Παρατηρητήριο συντάσσει και δημοσιεύει σε τακτά χρονικά διαστήματα δελτία στατιστικής πληροφόρησης αφιερωμένα σε συγκριμένα θεματικά πεδία, όπου παρουσιάζει τα σημαντικότερα ευρήματα και τάσεις όπως αυτά προκύπτουν μέσω της επεξεργασίας των διαθέσιμων στατιστικών στοιχείων.

Για περισσότερες πληροφορίες για το Έργο, απευθυνθείτε στην Ιστοσελίδα του Έργου: www.paratiritirioanapirias.gr.

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση
Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Περιεχόμενα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	3
ΒΑΣΙΚΑ ΕΥΡΥΜΑΤΑ	4
ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΥΡΥΜΑΤΩΝ	8
1. Νοικοκυριά με μέλη που χρήζουν καθημερινής φροντίδας ή/κα υποστήριξης	8
2. Οικονομική δυνατότητα κάλυψης εξειδικευμένων αναγκών και πρόσθετο κόστος διαβίωσης 10	
3. Η φροντίδα στο σπίτι και η επιβάρυνση των οικογενειακών φροντιστών	15
4. Προσβασιμότητα κατοικίας	16
5. Προσβασιμότητα περιοχής διαμονής και λειτουργικοί περιορισμοί	18

Προσβάσιμο αρχείο Microsoft Word (*.docx)

Το παρόν αρχείο ελέγχθηκε με το εργαλείο *Microsoft Accessibility Checker* και δε βρέθηκαν θέματα προσβασιμότητας. Τα άτομα με αναπηρία δε θα αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην ανάγνωσή του.

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση
Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αντικείμενο του παρόντος δελτίου είναι τα άτομα με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις που αντιμετωπίζουν περιορισμούς ως προς την αυτοεξυπηρέτησή τους και συνεπώς έχουν συστηματικές ανάγκες φροντίδας ή/και υποστήριξης στην καθημερινή τους διαβίωση. Το δελτίο επικεντρώνεται κυρίως στη δυνατότητα των νοικοκυριών να ανταπεξέλθουν στις εξειδικευμένες ανάγκες των μελών τους, καθώς και στους τρόπους κάλυψης αυτών των αναγκών φροντίδας και υποστήριξης από τα νοικοκυριά.

Η αναγκαία φροντίδα ή υποστήριξη, όπως έχει οριστεί στην έρευνα αναφοράς, μπορεί να αφορά την καθημερινή ατομική φροντίδα, όπως βοήθεια με το φαγητό, το ντύσιμο, την προσωπική υγιεινή, τη μετακίνηση μέσα στο σπίτι, καθώς και τη βοήθεια σε εκτός σπιτιού δραστηριότητες, όπως στην πραγματοποίηση αγορών, στη μετακίνηση προς το γιατρό ή το εκπαιδευτικό ίδρυμα, στη διαχείριση των οικονομικών και καθημερινών διοικητικής φύσεως θεμάτων (π.χ. πληρωμή λογαριασμών) κ.ά.¹

Τα στοιχεία που παρουσιάζουμε εδώ για πρώτη φορά, προέρχονται από την Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών έτους 2019, η οποία διενεργείται από την Ελληνική Στατιστική Αρχή. Ειδικότερα, στο παρόν δελτίο αναλύονται τα αποτελέσματα ειδικού τμήματος του ερωτηματολογίου των νοικοκυριών, το οποίο απευθύνεται σε νοικοκυριά που -κατά δήλωση τους- έχουν μέλη που χρήζουν συστηματικής φροντίδας ή υποστήριξης. Τα ειδικά αυτά ερωτήματα διαμορφώθηκαν μέσω της συνεργασίας του Παρατηρητήριου Θεμάτων Αναπηρίας της Ε.Σ.Α.μεΑ. με την Ελληνική Στατιστική Αρχή, και εστιάζουν στα εξής: ύπαρξη και αριθμός μελών του νοικοκυριού τα οποία χρήζουν συστηματική φροντίδας ή υποστήριξης λόγω χρόνιων προβλημάτων υγείας, αναπηρίας ή και λόγω ηλικίας, οικονομική δυνατότητα των νοικοκυριών να καλύπτουν τις εξειδικευμένες ανάγκες και το πρόσθετο κόστος διαβίωσης των μελών αυτών, τρόποι κάλυψης των καθημερινών αναγκών φροντίδας και υποστήριξης και επιβάρυνση των οικογενειακών φροντιστών, και τέλος προσβασιμότητα της κατοικίας και της περιοχής διαμονής²

Σε συνέχεια του προηγούμενου δελτίου που ανέδειξε τα δραματικά επίπεδα της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού στα άτομα με αναπηρία, τα στοιχεία του παρόντος δελτίου συμπληρώνουν την αποτύπωση του βιοτικού επιπέδου των ατόμων με αναπηρία (άρθρο 28 της CRPD), διερευνώντας τις οικονομικές και πρακτικές διαστάσεις που συνδέονται με την

¹ Ελληνική Στατιστική Αρχή, Οδηγίες προς τους ερευνητές της Ερευνάς Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών EU-SILC 2019. Πειραιάς: 2019.

² Σχετικά με την προσβασιμότητα της περιοχής διαμονής των ατόμων με λειτουργικούς περιορισμούς, τα στοιχεία αντλήθηκαν από το ειδικό τμήμα ερωτήσεων προς άτομα με περιορισμούς δραστηριότητας που έχει ενσωματωθεί στο ερωτηματολόγιο μέλους.

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση
Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

κάλυψη των εξειδικευμένων αναγκών διαβίωσης, οι οποίες δεν λαμβάνονται υπόψη στις επίσημες μετρήσεις της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, με αποτέλεσμα να υποεκτιμούνται τα πραγματικά τους μεγέθη στον πληθυσμό των ατόμων με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις.

Οι παράμετροι που εξετάζονται αναφορικά με τα άτομα που έχουν αυξημένες ανάγκες φροντίδας και υποστήριξης, συνδέονται άρρηκτα με το θεμελιώδες δικαίωμα των ατόμων με αναπηρία στην «ανεξάρτητη διαβίωση», όπως αυτό κατοχυρώνεται με το άρθρο 19 της Σύμβασης. Η ανεξάρτητη διαβίωση, αφενός επιτάσσει την απομάκρυνση των ατόμων με αναπηρία από τις δομές ιδρυματικού τύπου αφετέρου όμως προϋποθέτει και ένα κατάλληλο σύστημα παροχών, δομών και υπηρεσιών υποστήριξης των ατόμων και των οικογενειών τους στην κοινότητα και στο σπίτι, καθώς και την προσβασιμότητα του περιβάλλοντος, ώστε τα άτομα με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις να έχουν ίσες δυνατότητες και ευκαιρίες για να ζουν με αξιοπρέπεια και αυτονομία, σε ίση βάση με τους άλλους.

ΒΑΣΙΚΑ ΕΥΡΥΜΑΤΑ

- Σύμφωνα με τα στοιχεία της Έρευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών έτους 2019, 472.462 νοικοκυριά έχουν τουλάχιστον ένα ή παραπάνω μέλη τα οποία χρήζουν συστηματικής φροντίδας ή υποστήριξης σε καθημερινές δραστηριότητες, είτε λόγω χρόνιας πάθησης ή αναπηρίας είτε λόγω μεγάλης ηλικίας (543.174 μέλη των νοικοκυριών).
- Το 88% αυτών των μελών έχουν χρόνια πάθηση (476.489) και το 44% (239.016) αντιμετωπίζουν ή/και κάποια αναπηρία.
- Το 77% των νοικοκυριών αυτών (363.884 νοικοκυριά), κατά δήλωση του εκπροσώπου τους, επωμίζονται πρόσθετες δαπάνες για την κάλυψη των εξειδικευμένων αναγκών διαβίωσης του/ων μέλους/ων που χρήζουν φροντίδας ή υποστήριξης.
- Μόνο το 18,5% των νοικοκυριών δηλώνουν ότι με βάση το διαθέσιμο εισόδημα τους (συμπεριλαμβανομένων των συντάξεων και επιδομάτων αναπηρίας) μπορούν να

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση
Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ανταπεξέλθουν στις εξειδικευμένες ανάγκες³ των μελών με αναπηρία/χρόνια πάθηση ή μεγάλη ηλικία. Το 38,4% μπορούν να καλύψουν μόνο μερικώς αυτές τις ανάγκες, ενώ η πλειονότητα, το 43,1% δεν διαθέτουν καθόλου την δυνατότητα να ανταπεξέλθουν στο πρόσθετο κόστος διαβίωσης του/ων ατόμου/ων που χρήζει φροντίδας ή υποστήριξης. Αξίζει να σημειωθεί, ότι τα ποσοστά των νοικοκυριών που αναφέρουν οικονομική αδυναμία να ανταπεξέλθουν στο πρόσθετο κόστος διαβίωσης των ατόμων με ανάγκες φροντίδας/υποστήριξης, δεν μεταβάλλονται στην περίπτωση που το μέλος λαμβάνει επίδομα ή σύνταξη αναπηρίας.

- Με βάση τις κατά προσέγγιση εκτιμήσεις των εκπροσώπων των νοικοκυριών, οι μέσες πρόσθετες δαπάνες σε μηνιαία βάση, διαμορφώνονται για τη χρόνια πάθηση στο ποσό των 218 ευρώ, για την αναπηρία ανεξαρτήτως βαθμού είναι 256 ευρώ, ενώ για τα μέλη με πιστοποιημένη αναπηρία 67% και άνω υπολογίζεται κατά μέσο όρο σε 321 ευρώ.
- Ωστόσο, θα πρέπει να σημειωθεί ότι, υπάρχει μεγάλο εύρος διαφοροποίησης του ύψους των πρόσθετων δαπανών που απαιτούνται σε κάθε κατηγορία χρόνιας πάθησης ή αναπηρίας, με αποτέλεσμα οι αποκλίσεις από αυτούς τους μέσους όρους να είναι ιδιαίτερα μεγάλες. Επιπροσθέτως, οι εκτιμήσεις αυτές δεν περιλαμβάνουν συνήθως τις υψηλές δαπάνες για υπηρεσίες βοήθειας/υποστήριξης στην καθημερινή διαβίωση, όπως προσωπικούς βοηθούς, συνοδούς, οικιακούς βοηθούς κ.α., στο βαθμό που στη συντριπτική πλειονότητα των νοικοκυριών η καθημερινή φροντίδα παρέχεται από τα ίδια τα μέλη τους. Ταυτόχρονα δεν έχουν ληφθεί υπόψη εξόδα τα οποία μπορεί να έχουν καταβληθεί στο παρελθόν από το νοικοκυριό και να αποτελούν σημαντική επιβάρυνση. Τέτοια έξοδα ενδέχεται να αφορούν σε αγορά αγαθών ή υπηρεσιών (π.χ. αγορά αναπηρικού αμαξιδίου), σε κόστος μετατροπών σε υποδομές της κατοικίας για τη διευκόλυνση του ατόμου με αναπηρία κ.α.
- Οι ανάγκες σε φροντίδα και υποστήριξη των ατόμων με χρόνια πρόβλημα υγείας ή αναπηρία ή μεγάλη ηλικία, καλύπτονται από τα 8 στα 10 νοικοκυριά κυρίως από τα ίδια τα μέλη του νοικοκυριού. Μόνο το 16% των νοικοκυριών αναφέρει ως κύριο τρόπο κάλυψης αυτών των αναγκών την χρήση υπηρεσιών φροντίδας κατ' οίκον με ίδια επιβάρυνση, ενώ μόλις το 6,6% των νοικοκυριών αναφέρουν ότι οι εν λόγω ανάγκες καλύπτονται κυρίως από δημόσιες υπηρεσίες (π.χ. πρόγραμμα βοήθεια στο σπίτι).

³ Οι εξειδικευμένες ανάγκες μπορούν να αφορούν για παράδειγμα σε εξειδικευμένες υπηρεσίες φροντίδας, αποκατάστασης ή εκπαίδευσης ή στην αγορά τεχνικών βοηθημάτων.

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση
Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

- Οι εκπρόσωποι των νοικοκυριών θεωρούν στην πλειονότητα τους και σε ποσοστό 60%, ότι το μέλος του νοικοκυριού (ή τα μέλη του νοικοκυριού) που επωμίζεται τη φροντίδα/υποστήριξη του ατόμου (ή των ατόμων) με αναπηρία/χρόνια πάθηση/μεγάλη ηλικία, έχει περιορίσει τις συνήθεις καθημερινές δραστηριότητές του, «πολύ» και «πάρα πολύ».
- Η πλειονότητα των νοικοκυριών που τα μέλη τους έχουν ανάγκες για προσαρμογές προσβασιμότητας στην κατοικία, δηλώνει σε ποσοστό 65,4% ότι δεν έχει προβεί στις αναγκαίες παρεμβάσεις.
- Τα 2 στα 10 νοικοκυριά αναφέρουν ότι έχουν μόνο μερικώς αποκαταστήσει την προσβασιμότητα της κατοικίας τους, ενώ μόνο το 14% δηλώνει πως έχει προβεί σε όλες τις αναγκαίες μετατροπές.
- 1 στα 3 άτομα με μεγάλη δυσκολία στην όραση αντιμετωπίζουν εμπόδια προσβασιμότητας στην περιοχή τους, ενώ στην περίπτωση των τυφλών ατόμων, παραπάνω από τους μισούς (53,7%) αναφέρουν εμπόδια προσβασιμότητας. Αντίστοιχα ποσοστά ατόμων με σοβαρές κινητικές δυσκολίες δηλώνουν ότι η περιοχή στην οποία διαμένουν δεν είναι προσβάσιμη.

ΒΑΣΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στο παρόν δελτίο αποτυπώνεται η δύσκολη πραγματικότητα που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και οι οικογένειες τους, στο πλαίσιο του ελλειμματικού μοντέλου κοινωνικής προστασίας, το οποίο στην Ελλάδα, περιορίστηκε διαχρονικά σε μια μονοδιάστατη προνοιακή αντίληψη. Απόρροια αυτής της αντίληψης είναι η απουσία δομών και υπηρεσιών που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των ατόμων με αναπηρία και να υποστηρίζουν την ανεξάρτητη διαβίωση τους.

Τα ευρήματα του δελτίου επιβεβαιώνουν ότι για τις περιπτώσεις ατόμων με αναπηρία που έχουν συστηματικές ανάγκες φροντίδας ή/και υποστήριξης, οι υφιστάμενες εναλλακτικές παραμένουν δύο: η πρώτη είναι η ξεπερασμένη και επιβλαβής λύση της ιδρυματικής φροντίδας, ενώ η δεύτερη είναι η “εγκατάλειψη” των ατόμων στην οικογενειακή φροντίδα, χωρίς δηλαδή την ουσιαστική στήριξη από την πολιτεία.

Στη δεύτερη αυτή συνθήκη, η ανυπαρξία δομών και υπηρεσιών εξατομικευμένης υποστήριξης στο σπίτι και στην κοινότητα, σε συνδυασμό με το υψηλό πρόσθετο κόστος διαβίωσης (λόγω αναπηρίας/χρόνιας πάθησης) που επωμίζονται τα νοικοκυριά, έχουν ως αποτελέσματα: αφενός την πολλαπλή εξάρτηση των ατόμων με αναπηρία από το οικογενειακό τους περιβάλλον, και αφετέρου

**Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση**
Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

την οικονομική εξουθένωση της οικογένειας και την πρακτική και ψυχολογική επιβάρυνση των οικογενειακών φροντιστών. Πολλές φορές αυτή η συνθήκη συνιστά τελικά μια “μεταφορά” του ιδρυματικού πλαισίου μέσα στην ίδια την οικογένεια.

Στην πρωτόγνωρη συγκυρία της πανδημίας του Covid-19, ο αναγκαστικός και αναπόφευκτος εγκλεισμός των πολιτών και η βαθιά οικονομική ύφεση που βιώνουμε, διαμορφώνουν μια εκρηκτική ατμόσφαιρά, που επιτάσσει την άμεση ανάληψη δράσης από την πολιτεία, ώστε να διασφαλιστεί ένα αξιοπρεπές βιοτικό επίπεδο και το δικαίωμα των ατόμων με αναπηρία σε ανεξάρτητη διαβίωση.

Βασική προϋπόθεση ενός αποτελεσματικού πλαισίου προστασίας αποτελεί η ρητή αναγνώριση εκ μέρους της πολιτείας του σημαντικού πρόσθετου κόστους διαβίωσης που επωμίζονται τα άτομα με αναπηρία, χρόνια πάθηση και οι οικογένειές τους, το οποίο συνδέεται με την ανυπαρξία δομών και υπηρεσιών φροντίδας και υποστήριξης, ενώ αυξάνεται όταν τα άτομα διαβιούν σε περιβάλλοντα που δεν είναι προσβάσιμα και φιλικά. Στο δελτίο μας, παρουσιάζεται μια πρώτη γενική προσέγγιση των πρόσθετων δαπανών διαβίωσης, ωστόσο το ζήτημα του πρόσθετου κόστους, χρήζει ενδελεχούς και αναλυτικής διερεύνησης, ανά κατηγορία αναπηρίας/χρόνιας πάθησης, ενώ η αντιμετώπιση του επιτάσσει μια ολιστική προσέγγιση στο σύνολο των παροχών και υπηρεσιών η οποία θα λαμβάνει υπόψη και τις ανάγκες των ατόμων.

Βασικός πυλώνας της ζητούμενης πολιτικής πρέπει να είναι η θεσμοθέτηση παροχών σε είδος, με τη δημιουργία δομών και υπηρεσιών που να διαθέτουν ευελιξία και να ανταποκρίνονται στις ατομικές ανάγκες, ώστε να μπορεί ο κάθε πολίτης με αναπηρία να διάγει τον βίο του με αξιοπρέπεια.

Για την Ε.Σ.Α.μεΑ., είναι ανάγκη να τεθεί σε προτεραιότητα η υλοποίηση ενεργειών που περιλαμβάνονται στον στόχο 11 του Εθνικού Σχεδίου Δράσης, με ανάπτυξη ευρέος φάσματος υπηρεσιών παροχής φροντίδας στην κοινότητα και έμφαση στην άμεση υλοποίηση του θεσμού του Προσωπικού βοηθού. Επιπροσθέτως, η Ε.Σ.Α.μεΑ. διεκδικεί τη διαμόρφωση θεσμικού πλαισίου για τη δημιουργία και λειτουργία Κέντρων Ανεξάρτητης Διαβίωσης, την εκπόνηση και εφαρμογή πιλοτικού προγράμματος για την εκπαίδευση εκπαιδευτών κινητικότητας, προσανατολισμού και δεξιοτήτων καθημερινής διαβίωσης για άτομα με οπτική αναπηρία, την επιδότηση παρεμβάσεων τόσο για τη βελτίωση της προσβασιμότητας των κατοικιών ατόμων με αναπηρία (Πρόγραμμα «Διαβίω κατ' οίκον») στο πλαίσιο εφαρμογής του ΕΣΠΑ 2021-2027 όσο και για τη βελτίωση της προσβασιμότητας των γειτονιών, καθώς και τη διεύρυνση των ωφελούμενων του προγράμματος «Βοήθεια στο Σπίτι» προκειμένου να συμπεριληφθούν σε αυτούς και τα άτομα με σοβαρές αναπηρίες ή/και χρόνιες παθήσεις.

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση
Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΥΡΥΜΑΤΩΝ

1. Νοικοκυριά με μέλη που χρήζουν καθημερινής φροντίδας ή/κα υποστήριξης

Στο πλαίσιο του ειδικού τμήματος του ερωτηματολογίου της Έρευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των νοικοκυριών, με τίτλο: «*Νοικοκυριά με μέλη που χρήζουν καθημερινής φροντίδας ή/και υποστήριξης*», οι εκπρόσωποι καλούνται να απαντήσουν εάν υπάρχει στο νοικοκυριό τους άτομο (ή άτομα) που χρειάζεται φροντίδα ή υποστήριξη λόγω χρόνιων προβλημάτων υγείας, λόγω αναπηρίας ή λόγω ηλικίας.

Σύμφωνα με τον ορισμό που δόθηκε στους ερωτηθέντες⁴, οι ανάγκες φροντίδας ή υποστήριξης αφορούν πρωτίστως σε αναγκαίες για τη διαβίωση δραστηριότητες, απορρέουν από μια μακροχρόνια κατάσταση υγείας, δεν έχουν προσωρινό χαρακτήρα και παράλληλα έχουν καθημερινή ή έστω συστηματική συχνότητα.

Αυτή η φροντίδα μπορεί να περιλαμβάνει τόσο την καθημερινή ατομική φροντίδα, όπως βοήθεια με το φαγητό, το ντύσιμο, την προσωπική υγιεινή, τη μετακίνηση μέσα στο σπίτι, καθώς και τη βοήθεια σε εκτός σπιτιού δραστηριότητες, όπως στην πραγματοποίηση αγορών, στη μετακίνηση προς το γιατρό ή το εκπαιδευτικό ίδρυμα, στη διαχείριση των οικονομικών και καθημερινών διοικητικών φύσεως θεμάτων (π.χ. πληρωμή λογαριασμών) κ.ά.

Στόχος λοιπόν αυτής της ερώτησης δεν είναι να εντοπίσει όλα τα άτομα με αναπηρία ή χρόνια πάθηση στα νοικοκυριά, αλλά μόνο τις περιπτώσεις που χρήζουν υποστήριξης ή φροντίδας σε συστηματική βάση, προκειμένου να καλύπτουν καθημερινές ανάγκες διαβίωσης.

Σύμφωνα με την επεξεργασία του Παρατηρητηρίου στα στοιχεία της έρευνας που διενεργήθηκε το 2019, το 12% των νοικοκυριών, δηλαδή 472.535 νοικοκυριά, έχουν μέλος/η που χρειάζεται/ονται φροντίδα ή υποστήριξη λόγω χρόνιας πάθησης αναπηρίας ή ηλικίας.

⁴ Ελληνική Στατιστική Αρχή, Οδηγίες προς τους ερευνητές της Ερευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών EU-SILC 2019. Πειραιάς: 2019.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση
Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ποσοστό 14% αυτών των νοικοκυριών, έχουν 2 μέλη που χρήζουν φροντίδας ή υποστήριξης, ενώ μικρό ποσοστό νοικοκυριών αναφέρει 3 ή περισσότερα μέλη με ανάγκες φροντίδας/υποστήριξης.

Πίνακας 1: ΜΕΛΗ ΣΤΑ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ ΜΕ ΑΝΑΓΚΕΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ Η ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΛΟΓΩ ΧΡΟΝΙΑΣ ΠΑΘΗΣΗΣ, ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ Η ΛΟΓΩ ΗΛΙΚΙΑΣ (2019)

	Πρώτο μέλος	Δεύτερο μέλος	Τρίτο μέλος	Τέταρτο μέλος	Πέμπτο μέλος
ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΝΑΦΟΡΩΝ	472.462	65.954	3.912	646	200
ΧΡΟΝΙΑ ΠΑΘΗΣΗ	413.797	58.726	3.520	446	0
ΑΝΑΠΗΡΙΑ	212.227	23.487	2.902	200	200
ΑΝΑΠΗΡΙΑ 67% ΚΑΙ ΑΝΩ	155.753	17.658	2.902	200	200
ΛΑΜΒΑΝΕΙ ΣΥΝΤΑΞΗ/ΕΠΙΔΟΜΑ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ	131.742	14.196	2.902	200	200
ΕΧΕΙ ΑΝΑΓΚΕΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΛΟΓΩ ΗΛΙΚΙΑΣ	279.111	36.779	1.031	646	0

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών 2019/ Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας-Ε.Σ.Α.μεΑ.

Οι εκπρόσωποι αυτών των νοικοκυριών κλήθηκαν να αναφέρουν επίσης εάν το /τα μέλος/η έχουν αυτές τις ανάγκες λόγω χρόνιας πάθησης, λόγω αναπηρίας ή ηλικίας και επίσης να απαντήσουν εάν (τα συγκεκριμένα μέλη) έχουν πιστοποιημένη αναπηρία 67% και άνω, και εάν λαμβάνουν επίδομα αναπηρίας. Σημειώνοντας ότι οι απαντήσεις δεν είναι αμοιβαίως αποκλειόμενες, δηλαδή ένα άτομο μπορεί να έχει χρόνια πάθηση και αναπηρία ή ανάγκη φροντίδας λόγω ηλικίας, υπολογίζεται ότι το 88% των μελών με ανάγκες φροντίδας /υποστήριξης αντιμετωπίζουν χρόνια πάθηση και το 44% των περιπτώσεων έχουν αναπηρία.

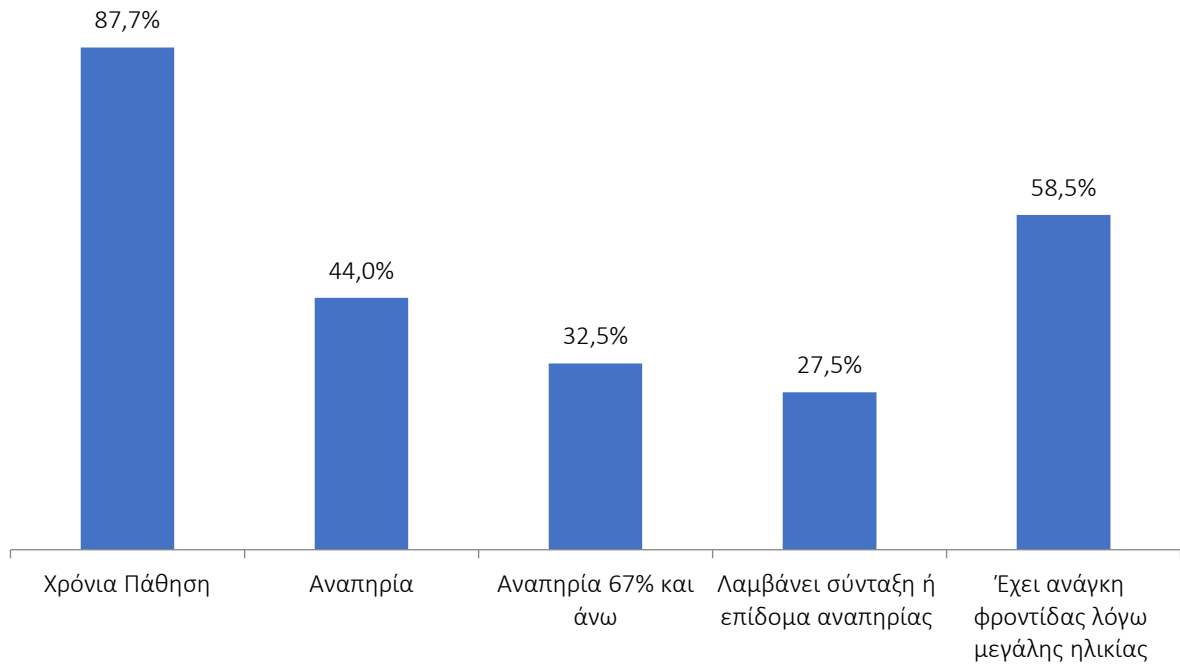
Από το σύνολο των μελών που αναφέρθηκαν, το 23,5% έχει πιστοποιημένη αναπηρία 67% και άνω, και το 27,5% λαμβάνει επίδομα ή σύνταξη αναπηρίας. Επίσης, το 58,5% αυτών των ατόμων είναι ηλικιωμένοι και έχουν αυξημένες ανάγκες φροντίδας ή υποστήριξης λόγω της ηλικίας τους.

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση
Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Γράφημα 1: ΑΤΟΜΑ ΠΟΥ ΧΡΗΣΟΥΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ Η ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΗ ΑΙΤΙΑ ΤΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ ΤΟΥΣ (2019)

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών 2019/ Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας-Ε.Σ.Α.μεΑ.

2. Οικονομική δυνατότητα κάλυψης εξειδικευμένων αναγκών και πρόσθετο κόστος διαβίωσης

Ένα πρώτο ερώτημα που απευθύνεται στα νοικοκυριά με στόχο να διερευνήσει την οικονομική δυνατότητα κάλυψης των εξειδικευμένων αναγκών των ατόμων με ανάγκες φροντίδας και υποστήριξης, είναι το κατά πόσο το νοικοκυριό με βάση το συνολικό του εισόδημα (στο οποίο περιλαμβάνονται και επιδόματα ή συντάξεις αναπηρίας), θεωρεί ότι είναι σε θέση να ανταπεξέλθει στις πρόσθετες δαπάνες που σχετίζονται με την διαβίωση και την υγεία αυτού του ατόμου.

Σε αυτό το πρόσθετο κόστος διαβίωσης, μπορεί να περιλαμβάνονται έξοδα για ειδική διατροφή, για αγορές φαρμάκων και πληρωμές νοσηλίων/ιατρών που δεν καλύπτονται από ασφαλιστικά ταμεία, για θεραπείες αποκατάστασης (π.χ. φυσιοθεραπείες, λογοθεραπείες

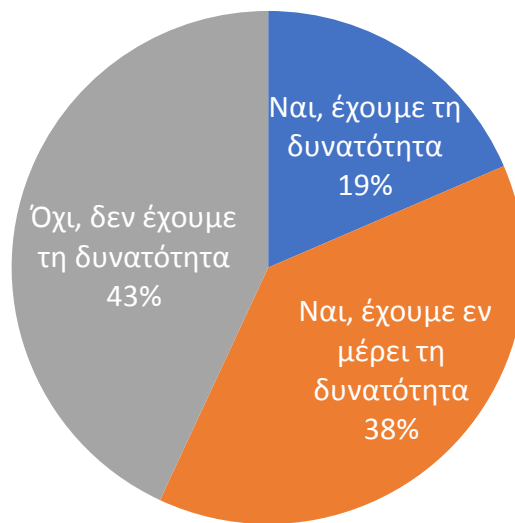
Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση
Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

κ.α), για υπηρεσίες ειδικής εκπαίδευσης, για αγορές τεχνικών βοηθημάτων, για ειδικές προσαρμογές/αποκατάσταση της προσβασιμότητας στην κατοικία κ.α.

Από τα 363.884 νοικοκυριά που δηλώνουν ότι κάποιο μέλος τους έχει ανάγκες που επιφέρουν πρόσθετες δαπάνες, μόνο το 18,5% απαντά ότι με βάση το συνολικό του εισόδημα μπορεί να ανταπεξέλθει στις εξειδικευμένες αυτές ανάγκες. Το 38,4% μπορεί να καλύψει μόνο μερικώς αυτές τις ανάγκες, ενώ η πλειονότητα, το 43,1% δεν διαθέτει καθόλου την δυνατότητα να ανταπεξέλθει στο πρόσθετο κόστος διαβίωσης του ατόμου που χρήζει φροντίδας ή υποστήριξης.

Γράφημα 2: ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΤΟΥ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ ΕΑΝ ΕΧΟΥΝ ΤΗ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΝΑ ΚΑΛΥΨΟΥΝ ΤΙΣ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΟΥ ΑΤΟΜΟΥ ΠΟΥ ΧΡΗΣΕΙ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ Η ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ (2019)

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών 2019/ Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας-Ε.Σ.Α.μεΑ.

Δεδομένου ότι το συνολικό εισόδημα, όπως ορίζεται στην Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης περιλαμβάνει τα επίδομα και τις συντάξεις αναπηρίας, διερευνήσαμε εάν υπάρχει σημαντική διαφορά στις απαντήσεις των νοικοκυριών που λαμβάνουν και αυτών που δεν λαμβάνουν αναπηρικά επιδόματα ή συντάξεις.

Το γράφημα 3 δείχνει ότι το υψηλό ποσοστό των νοικοκυριών (με μέλη που χρήζουν φροντίδας) τα οποία δηλώνουν ότι δεν μπορούν να ανταπεξέλθουν στις εξειδικευμένες

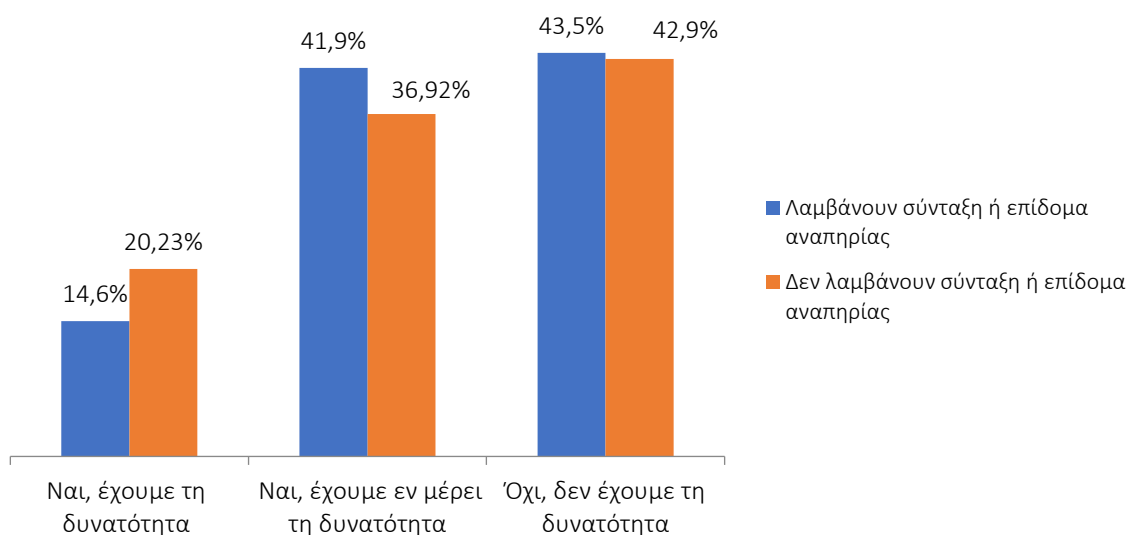
Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση
Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ανάγκες των μελών τους με βάση το συνολικό τους εισόδημα, παραμένει αμετάβλητο ανεξάρτητα από το εάν το μέλος αυτό λαμβάνει ή όχι επίδομα ή σύνταξη αναπηρίας.

Αυτό το εύρημα επιβεβαιώνει σαφώς την αδήριτη χρησιμότητα των υφιστάμενων κοινωνικών μεταβιβάσεων και υποδεικνύει την αναγκαιότητα επέκτασης και διεύρυνσης αυτών.

Γράφημα 3: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΚΑΛΥΨΗΣ ΠΡΟΣΘΕΤΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ ΛΟΓΩ ΠΑΘΗΣΗΣ/ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ ΚΑΙ ΛΗΨΗ ΑΝΑΠΗΡΙΚΟΥ ΕΠΙΔΟΜΑΤΟΣ/ΣΥΝΤΑΞΗΣ (2019)

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών 2019/ Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας-Ε.Σ.Α.μεΑ.

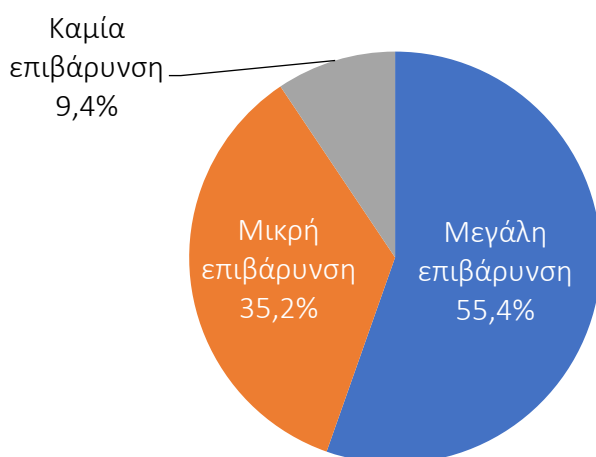
Οι εκπρόσωποι των νοικοκυριών στην πλειονότητα τους και σε ποσοστό 55,4%, θεωρούν «μεγάλη επιβάρυνση», με βάση το συνολικό εισόδημα του νοικοκυριού, τις πρόσθετες δαπάνες που προκύπτουν λόγω εξειδικευμένων αναγκών των μελών με ανάγκες φροντίδας /υποστήριξης.

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση
Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Γράφημα 4: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΗ ΤΟΥ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΡΟΣΘΕΤΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΛΟΓΩ ΧΡΟΝΙΑΣ ΠΑΘΗΣΗΣ, ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ, ΜΕΓΑΛΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΜΕ ΑΝΑΓΚΕΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ /ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ (2019)

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών 2019/ Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας-Ε.Σ.Α.μεΑ.

Προκειμένου να υπάρξει μια πρώτη στατιστική αποτύπωση του προσθετού κόστους διαβίωσης των ατόμων με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις, οι εκπρόσωποι των νοικοκυριών κλήθηκαν να υπολογίσουν κατά προσέγγιση, το μηνιαίο πρόσθετο κόστος που επωμίζονται τα νοικοκυριά για την κάλυψη των εξειδικευμένων αναγκών σε αγαθά και υπηρεσίες προς τα μέλη με ανάγκες φροντίδας/υποστήριξης.

Όπως φαίνεται στον πίνακα 2, οι μέσες πρόσθετες δαπάνες των νοικοκυριών σε μηνιαία βάση, διαμορφώνονται για τη χρόνια πάθηση στο ποσό των 218 ευρώ, για την αναπηρία ανεξαρτήτως βαθμού είναι 256 ευρώ, ενώ για τα μέλη με πιστοποιημένη αναπηρία 67% και άνω υπολογίζεται κατά μέσο όρο σε 321 ευρώ.

Πίνακας 2: ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΜΕΣΟΥ ΜΗΝΙΑΙΟΥ ΠΡΟΣΘΕΤΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΠΟΥ ΧΡΗΣΟΥΝ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ /ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ (2019)

Ατομα με ανάγκες φροντίδας ή υποστήριξης	Υπολογισμός κατά προσέγγιση του μέσου μηνιαίου πρόσθετου κόστους διαβίωσης
Με χρόνια πάθηση	217,92
Με αναπηρία	258,88
Με πιστοποιημένη αναπηρία 67% και άνω	321,05

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών 2019/ Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας-Ε.Σ.Α.μεΑ.

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση
Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Παρότι αυτές οι τιμές είναι ενδεικτικές ενός μέσου πρόσθετου κόστους, δεν αντανακλούν την πραγματικότητα κάθε ειδικής κατηγορίας χρόνιας πάθησης ή αναπηρίας καθώς σε συνδυασμό και με άλλους δημογραφικούς παράγοντες, το πρόσθετο κόστος διαβίωσης παρουσιάζει μεγάλο εύρος και διακύμανση μεταξύ των κατηγοριών αναπηρίας και χρόνιας πάθησης.

Σύμφωνα με την ανάλυση των εκατοστημορίων (percentiles), στην κατηγορία της χρόνιας πάθησης, ένα 25% των περιπτώσεων επωμίζεται πρόσθετο κόστος μεγαλύτερο των 300 ευρώ τον μήνα και ποσοστό 10% των περιπτώσεων αναφέρει πρόσθετες δαπάνες μεγαλύτερες των 500 ευρώ.

Στα νοικοκυριά που έχουν μέλη με πιστοποιημένη αναπηρία, όπως βλέπει κανείς στον πίνακα 3, το 50% των περιπτώσεων επωμίζονται κόστος υψηλότερο των 300 ευρώ, το 25% των περιπτώσεων δαπανούν για εξειδικευμένες ανάγκες σε μηνιαία βάση, ποσό μεγαλύτερο των 500 ευρώ, ενώ υπάρχει και ένα 5% των νοικοκυριών που αναφέρουν έξοδα λόγω της αναπηρίας τα οποία υπερβαίνουν τα 850 ευρώ τον μήνα.

Πίνακας 3: ΕΚΑΤΟΣΤΗΜΟΡΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΤΟΥ ΜΕΣΟΥ ΜΗΝΙΑΙΟΥ ΠΡΟΣΘΕΤΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΠΟΥ ΧΡΗΣΟΥΝ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ /ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ (2019)

Άτομα με ανάγκες φροντίδας ή υποστήριξης	Εκατοστημόρια κατανομής της μέσης (μηνιαίες) πρόσθετης δαπάνης για την κάλυψη εξειδικευμένων αναγκών διαβίωσης			
	50	75	90	95
Χρόνια πάθηση	150	300	500	500
Αναπηρία	200	350	500	700
Πιστοποιημένη αναπηρία 67% και άνω	300	500	600	850

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών 2019/ Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας-Ε.Σ.Α.μεΑ.

Θα πρέπει ωστόσο να σημειωθεί ότι, οι εκτιμήσεις αυτές δεν περιλαμβάνουν συνήθως τις υψηλές δαπάνες για υπηρεσίες βοήθειας/υποστήριξης στην καθημερινή διαβίωση, όπως προσωπικούς βοηθούς, συνοδούς, οικιακούς βοηθούς κ.α., στο βαθμό που στη συντριπτική πλειονότητα των νοικοκυριών η καθημερινή φροντίδα παρέχεται από τα ίδια τα μέλη τους. Σε αυτό το πλαίσιο, οι εκτιμήσεις αυτές αγνοούν επίσης την απώλεια εισοδήματος των νοικοκυριών, λόγω της περιορισμένης δυνατότητας για εργασία που έχουν τα ίδια τα άτομα με αναπηρία ή/και χρόνια πάθηση, αλλά και οι οικογενειακοί φροντιστές τους. Ταυτόχρονα, δεν έχουν ληφθεί υπόψη εφάπαξ έξοδα τα οποία μπορεί να έχουν καταβληθεί στο παρελθόν από το νοικοκυριό και να αποτελούν σημαντική επιβάρυνση. Τέτοια έξοδα ενδέχεται να αφορούν σε αγορά αγαθών ή υπηρεσιών (π.χ. αγορά αναπηρικού αμαξιδίου),

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση
Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

σε κόστος μετατροπών σε υποδομές της κατοικίας για τη διευκόλυνση του ατόμου με αναπηρία κ.ά.

3. Η φροντίδα στο σπίτι και η επιβάρυνση των οικογενειακών φροντιστών

Οι ανάγκες σε φροντίδα και υποστήριξη των ατόμων με χρόνια πρόβλημα υγείας ή αναπηρία ή μεγάλη ηλικία καλύπτονται από τα 8 στα 10 νοικοκυριά κυρίως από τα ίδια τα μέλη του νοικοκυριού.

Μόνο το 16% των νοικοκυριών αναφέρει ως κύριο τρόπο κάλυψης αυτών των αναγκών την χρήση υπηρεσιών φροντίδας κατ' οίκον με ίδια επιβάρυνση, ενώ μόλις το 6,6% των νοικοκυριών αναφέρουν ότι οι εν λόγω ανάγκες καλύπτονται κυρίως από δημόσιες υπηρεσίες, όπως το πρόγραμμα «βοήθεια στο σπίτι». Ο επικρατέστερος συμπληρωματικός τρόπος κάλυψης των αναγκών φροντίδας και υποστήριξης είναι η χρήση υπηρεσιών στο σπίτι με οικονομική επιβάρυνση του νοικοκυριού.

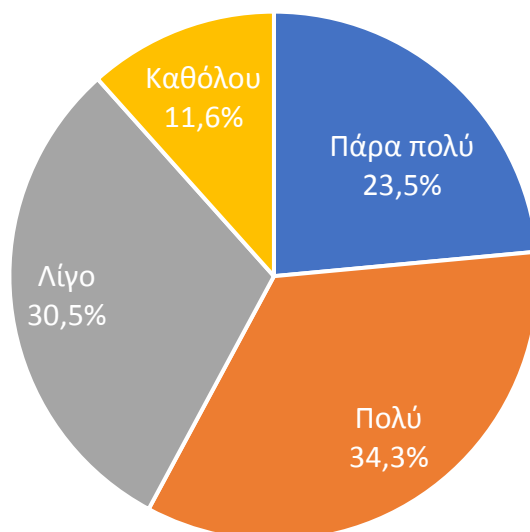
Πίνακας 4: Τρόποι κάλυψης αναγκών φροντίδας ή υποστήριξης του/των ατόμου/ων με χρόνια πάθηση, αναπηρία ή μεγάλη ηλικία από τα νοικοκυριά (2019)

Κύριος/συμπληρωματικός τρόπος κάλυψης των αναγκών	Με χρήση υπηρεσιών φροντίδας ή βοήθειας κατ' οίκον που προσφέρονται δωρεάν από κρατικούς φορείς (π.χ. πρόγραμμα «Βοήθεια στο σπίτι»)	Με χρήση υπηρεσιών φροντίδας ή βοήθειας κατ' οίκον, το κόστος των οποίων βαρύνει το νοικοκυριό	Η αναγκαία φροντίδα ή βοήθεια παρέχεται από τα μέλη του νοικοκυριού
ΚΥΡΙΟΣ ΤΡΟΠΟΣ	6,6%	16,1%	77,3%
ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟΣ ΤΡΟΠΟΣ	22,2%	53,5%	24,3%

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών 2019/
Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας-Ε.Σ.Α.μεΑ.

Σε ερώτηση για το κατά πόσο το/τα μέλος/μέλη του νοικοκυριού που επωμίζεται/ονται τη φροντίδα ή υποστήριξη του/των ατόμου/ων, έχει/ουν περιορίσει τις συνήθειες δραστηριότητές του/τους (όσον αφορά προσωπική και οικογενειακή ζωή, εργασία, εκπαίδευση, συμμετοχή σε αθλητικές ή ψυχαγωγικές δραστηριότητες κ.ά.), προκειμένου να ανταπεξέλθει/ουν στις ανάγκες του/των ατόμου/ων που φροντίζει/ουν, οι εκπρόσωποι των νοικοκυριών απάντησαν σε ποσοστό 60% «πολύ» και «πάρα πολύ».

Γράφημα 5: ΣΕ ΠΟΙΟ ΒΑΘΜΟ ΟΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΙ ΦΡΟΝΤΙΣΤΕΣ ΕΧΟΥΝ ΠΕΡΙΟΡΙΣΕΙ ΤΙΣ ΣΥΝΗΘΕΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥΣ ΠΡΟΚΕΙΜΕΝΟΥ ΝΑ ΑΝΤΑΠΕΞΕΛΘΟΥΝ ΣΤΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΤΟΥ/ΩΝ ΜΕΛΟΣ/ΜΕΛΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ/ΧΡΟΝΙΑ ΠΑΘΗΣΗ/ΜΕΓΑΛΗ ΗΛΙΚΙΑ (2019)

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών 2019/
Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας-Ε.Σ.Α.μεΑ.

4. Προσβασιμότητα κατοικίας

Το επόμενο ερώτημα που εξετάζεται στην ειδική ενότητα της έρευνας αφορά στην προσβασιμότητα της κατοικίας, η οποία αποτελεί βασική προϋπόθεση για την ανεξάρτητη και αξιοπρεπή διαβίωση ατόμων που αντιμετωπίζουν συγκεκριμένες αναπηρίες.

Στο πλαίσιο της έρευνας οι εκπρόσωποι των νοικοκυριών κλήθηκαν να απαντήσουν εάν έχουν προβεί σε παρεμβάσεις αποκατάστασης της προσβασιμότητας της κατοικίας τους (ράμπα, ανελκυστήρα, αναβατόριο, διαπλάτυνση θυρών, οπτικό εξοπλισμό για κωφά άτομα κ.λπ.), στο βαθμό που υπάρχει αυτή η ανάγκη με βάση την αναπηρία που αντιμετωπίζει/ουν το/α μέλος/η τους.

Η μεγάλη πλειονότητα των νοικοκυριών, που τα μέλη τους έχουν ανάγκες για προσαρμογές προσβασιμότητας, δηλώνει σε ποσοστό 65,4% ότι δεν έχει τη προβεί στις αναγκαίες παρεμβάσεις.

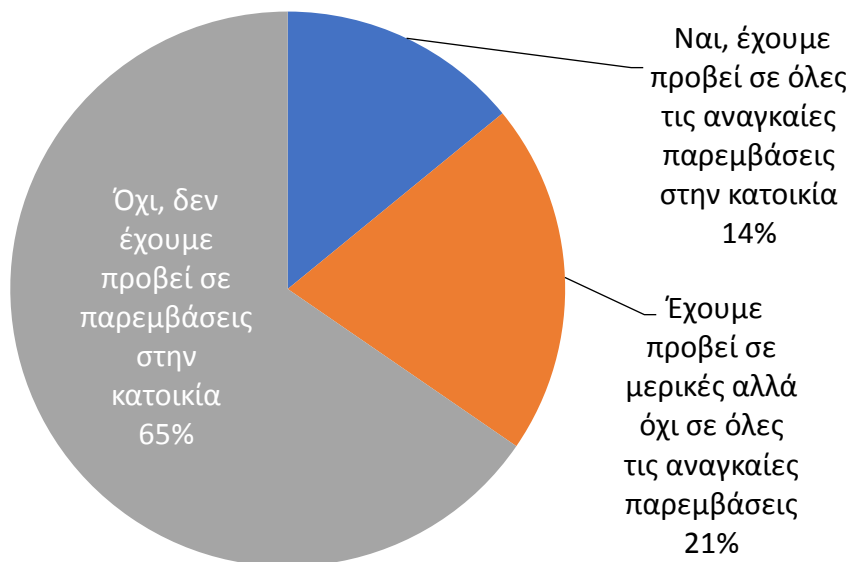

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση
Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Τα 2 στα 10 νοικοκυριά αναφέρουν ότι έχουν μόνο μερικώς αποκαταστήσει την προσβασιμότητα της κατοικίας τους, ενώ μόνο το 14% δηλώνει πως έχει προβεί σε όλες τις αναγκαίες μετατροπές.

Γράφημα 6: ΕΑΝ ΤΑ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ ΕΧΟΥΝ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΗΣΕΙ ΤΗΝ ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ ΤΟΥΣ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΙΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΟΥΣ (2019)

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών 2019/
Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας-Ε.Σ.Α.μεΑ.

Είναι επίσης σημαντικό ότι το 62% των νοικοκυριών που δεν έχουν προβεί στις αναγκαίες παρεμβάσεις προσβασιμότητας αναφέρει ως λόγο την οικονομική αδυναμία, ενώ τα υπόλοιπα νοικοκυριά απαντούν ότι ο λόγος δεν είναι οικονομικός (άλλος λόγος, π.χ. δεν γίνεται τεχνικά κ.α.)

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση
Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

5. Προσβασιμότητα περιοχής διαμονής και λειτουργικοί περιορισμοί

Στο ερωτηματολόγιο της έρευνας για τα μέλη των νοικοκυριών διερευνάται επίσης η προσβασιμότητα της περιοχής όπου διαμένουν τα άτομα με αναπηρία/λειτουργικούς περιορισμούς ή δυσκολίες. Με βάση την επεξεργασία των απαντήσεων ανά κατηγορία περιορισμών/δυσκολιών προκύπτει ότι ένα στα τρία άτομα με μεγάλη δυσκολία στην όραση αντιμετωπίζουν εμπόδια προσβασιμότητας στην περιοχή τους, ενώ στην περίπτωση των τυφλών ατόμων, παραπάνω από τους μισούς (53,7%) αναφέρουν εμπόδια προσβασιμότητας. Αντίστοιχα ποσοστά ατόμων με σοβαρές κινητικές δυσκολίες δηλώνουν ότι η περιοχή τους δεν είναι προσβάσιμη.

Πίνακας 5: ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΥΣ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΥΣ ΠΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΥΝ ΕΜΠΟΔΙΑ ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΔΙΑΜΟΝΗΣ ΤΟΥΣ, ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΚΑΙ ΒΑΘΜΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΥ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΥ (2019)

ΔΥΣΚΟΛΙΑ/ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΣ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΣ	ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΥΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΟΥ ΔΙΑΜΕΝΟΥΝ
ΔΥΣΚΟΛΙΑ ΣΤΗΝ ΟΡΑΣΗ	
ΜΕΓΑΛΗ ΔΥΣΚΟΛΙΑ	30,4%
ΔΕΝ ΜΠΟΡΩ ΚΑΘΟΛΟΥ ΝΑ ΤΟ ΚΑΝΩ	53,7%
ΔΥΣΚΟΛΙΑ ΣΤΗΝ ΑΚΟΗ	
ΜΕΓΑΛΗ ΔΥΣΚΟΛΙΑ	30,5%
ΔΕΝ ΜΠΟΡΩ ΚΑΘΟΛΟΥ ΝΑ ΤΟ ΚΑΝΩ	10,1%
ΔΥΣΚΟΛΙΑ ΣΤΟ ΠΕΡΠΑΤΗΜΑ /ΑΝΕΒΑΣΜΑ-ΚΑΤΕΒΑΣΜΑ ΣΚΑΛΑΣ	
ΜΕΓΑΛΗ ΔΥΣΚΟΛΙΑ	29,9%
ΔΕΝ ΜΠΟΡΩ ΚΑΘΟΛΟΥ ΝΑ ΤΟ ΚΑΝΩ	47,4%
ΔΥΣΚΟΛΙΑ ΣΤΗΝ ΜΝΗΜΗ/ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ	
ΜΕΓΑΛΗ ΔΥΣΚΟΛΙΑ	25,8%
ΔΕΝ ΜΠΟΡΩ ΚΑΘΟΛΟΥ ΝΑ ΤΟ ΚΑΝΩ	30,4%
ΔΥΣΚΟΛΙΑ ΣΤΗΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΑΤΟΜΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ	
ΜΕΓΑΛΗ ΔΥΣΚΟΛΙΑ	34,9%
ΔΕΝ ΜΠΟΡΩ ΚΑΘΟΛΟΥ ΝΑ ΤΟ ΚΑΝΩ	43,2%
ΔΥΣΚΟΛΙΑ ΣΤΗΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ	
ΜΕΓΑΛΗ ΔΥΣΚΟΛΙΑ	29,4%
ΔΕΝ ΜΠΟΡΩ ΚΑΘΟΛΟΥ ΝΑ ΤΟ ΚΑΝΩ	20,6%

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών 2019/ Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας-Ε.Σ.Α.μεΑ.

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση
Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΟΡΙΣΜΟΙ⁵

Άτομα που χρήζουν φροντίδας ή υποστήριξης: Άτομα με περιορισμένη δυνατότητα αυτοεξυπηρέτησης που χρειάζονται φροντίδα ή υποστήριξη λόγω χρόνιων προβλημάτων υγείας, αναπηρίας ή λόγω ηλικίας. Αυτή η φροντίδα μπορεί να περιλαμβάνει τόσο την καθημερινή ατομική φροντίδα, όπως βοήθεια με το φαγητό, το ντύσιμο, την προσωπική υγιεινή, τη μετακίνηση μέσα στο σπίτι, καθώς και τη βοήθεια σε εκτός σπιτιού δραστηριότητες, όπως στην πραγματοποίηση αγορών, στη μετακίνηση προς τον γιατρό ή τον χώρο εκπαίδευσης, στη διαχείριση των οικονομικών και καθημερινών διοικητικής φύσεως θεμάτων (π.χ. πληρωμή λογαριασμών) κ.ά.

Χρόνιο πρόβλημα υγείας ή χρόνια πάθηση: Ως χρόνιο πρόβλημα υγείας ή χρόνια πάθηση θεωρείται το πρόβλημα ή η πάθηση που διαρκεί ή πρόκειται να διαρκέσει περισσότερους από 6 μήνες με ή χωρίς φαρμακευτική αγωγή.

Αναπηρία: Ως αναπηρία νοείται εδώ ο περιορισμός σε βασικές λειτουργίες (ώραση, ακοή, ομιλία, κινητικότητα, νοητική ικανότητα) ή σε δραστηριότητες του ατόμου λόγω κάποιας σωματικής βλάβης (π.χ. ημιπληγία, ακρωτηριασμός) ή χρόνιου προβλήματος υγείας (π.χ. Σακχαρώδης Διαβήτης, Αιματολογικά νοσήματα, ψυχικές παθήσεις), ο οποίος διαρκεί για διάστημα τουλάχιστον 6 μηνών.

Μέσο μηνιαίο πρόσθετο κόστος διαβίωσης: Αφορά στον κατά προσέγγιση υπολογισμό του μέσου μηνιαίου πρόσθετου κόστους διαβίωσης των ατόμων με ανάγκη φροντίδας ή υποστήριξης. Το πρόσθετο κόστος διαβίωσης δεν συμπεριλαμβάνει τις κοινές σε όλα τα άτομα καθημερινές δαπάνες διαβίωσης, αλλά το κόστος κάλυψης των εξειδικευμένων αναγκών που απορρέουν από την κατάσταση υγείας του ατόμου. Ωστόσο, αυτό το κόστος μπορεί να αφορά και σε κοινές ανθρώπινες ανάγκες, όπως η σίτιση, στο βαθμό που για το άτομο αυτό θα πρέπει οι εν λόγω ανάγκες να καλύπτονται με ειδικό τρόπο ο οποίος επιφέρει αυξημένο κόστος, σε σύγκριση με το σύνηθες κόστος κάλυψης της ίδιας ανάγκης στα άτομα που δεν αντιμετωπίζουν κάποια ειδική κατάσταση υγείας. Ο ερευνώμενος, καλείται να λάβει υπόψη του το σύνολο των εξειδικευμένων αναγκών του/των ατόμου/ων που χρήζει/ζουν φροντίδας ή υποστήριξης, και να εκτιμήσει κατά προσέγγιση το μέσο μηνιαίο ποσό σε ευρώ που θα πρέπει να διαθέσει το νοικοκυριο, προκειμένου να είναι σε θέση να ανταπεξέλθει στα έξοδα αυτά.

⁵ Ελληνική Στατιστική Αρχή, Οδηγίες προς τους ερευνητές της Ερευνάς Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών EU-SILC 2019. Πειραιάς: 2019.